

EMISSION ENGIADINESA

Co nascha ün raquint?

Mardis, ils 23 de schaner 1968, dallas 14.30 — 15.00 h

Dad Andri Peer, Winterthur

EMISSION SURSILVANA

Vischnaunca de fracziuns

Mardis, ils 13 de fevrer 1968, dallas 14.30 — 15.00 h

Da Bernard Cathomas, Breil

EMISSION SURSILVANA

Hans Erni, il campion della canzun romontscha

II. La Rosetta

Mardis, ils 5 de mars 1968, dallas 14.30 — 15.00 h

Da Alfons Maissen. Cuera

Nossas Emissiuns

L'emission: *Co nascha ina historia?*, d' Andri Peer, vul illustrar cun agid d'in adattau exempel, co il sribent lavura per far ina de sias historiettas. Ins teidla cun grond interess tgei che succeda dal mument ch'il sribent retscheiva ina idea, observa in fatg, ni viva sez e reviva in schabtg che tucca el en siu cor, — entochen che tut ei finiu e presentabel per la lectura u per la stampa. La via ei liunga e stentusa! Il maletg dellas ruinas e la *Punt de Solas* silla cuviarta, sco era dus desegns a plema egl intern de Radioscola, savessen dar in'emprema idea dil schabegiau ellas profunditads della cavorgia spureta. Mo nus lein tedlar il sribent sez, — epi vegnin nus ord las meraviglias! —

Bernard Cathomas plaidda sur la *Vischnaunca de fracziuns*. Clar ed entelgeivlamein de-

clara el svilup e tempra dil crescer dellas instituziuns d'ina vischnaunca empau pli gronda e complicada. Pass per pass va il svilup general ordavon ed ulivescha la via democratica d'in menaschi de vicendeivla convegnientscha ed uorden en vitg e vischnaunca, tgina della libertad! — A nus para questa emissiun impurtonta per la scola! —

La Rosetta, 10 canzunettas a 2 vuschs per la giuventetgna romontscha, componidas da Hans Erni 1890, vegn scarplida e cantada en tut sias parts. Ei setracta pli d'in concertet commentau che d'ina lecziun de cant! — En quest connex se presenta, el vast horizont, era la damonda d'ediziuns adattadas de cant scolastic per las scolas romontschas.

A.M.

Legenda:

- ◀ La veglia Punt da Solas, ün'insaina da voluntà umana immez üna natüra apparaintamaing surlaschada a sai sves. Cun la via zoppada cavia e quinan davo la bos-cha, para la punt suspaisa aint il ajer. Plü tard gnit la parguajada punt in lain rimplazzada tras otras punts per stradun e viafier. L'illustraziun sün nossa cuverta reprodüa üna litografia disegnada dad Ed. Pingret, executada da Henry Gauguin. Il pop transmetta il sgrisch d'ün pajaisagi romantic sco chi til vezzaivan ed amaivan ils artists vers 1820 (data aproximativa da la gravüra). Il disegnader guarda in direcziun dal flüm, l'Alvra, e lascha sfuondrar l'ögliada illa chavorgia da Müras (il Schyn). Cumbain cha las proporziuns sun bainquant exaltadas, as poja distinguer il foss dal Nivaigl, la gripa da Careins e'ls tschainghels sur Creusen, Crap la Pala e davovart il Stätzerhorn. Suot quella gripa passa la via veglia, il scenari per l'intermezzo raquintà in noss'emischiun.

A. P.

Ö schi quinta'm ün'istorgia!

Impissamaints sur da la tecnica e funcziun dal raquint.

Dad Andri Peer

«Tü vast sül grond pas-ch dals chavals, ingio cha tü poust galoppar cun tröppadas da teis frars dis a la lunga, da bavradoira a bavradoira; e'l sulai va sü, e'l sulai va adieu, e vus tunaivat amo adüna inavant.»

Ö schi quinta'm ün'istorgia

Il raquint exista daspö ch'umans vivan. I nu basta ch'alch dvainta, mo quai chi dvainta vül eir amo gnir dit, risdà, fixà cun plets e cun gests. Quels chi nu d'eiran pro lessan savoir co chi'd ais i; quels chi gnittan plü tard tegnan per bön da s'indreschir co chi vivaivan ils vegls e van in tschercha da segns, da scrittüras, da raquints.

Il böt dal raquint ais *algord*. «Uschena d'eira», disch il raquint, «uschena aise stat» o «uschè vessa pudü esser». Las plü veidras religiuns, *ils mitus*, gnivan quintadas, dattas inavant a bocca da schlatta a schlatta, e nimia missas giò per scrit. Il vair mitus ais ün *raquint oral*, ingio cha mincha generaziun metta aint dal sieu, müda ün zich l'acziun, la perspectiva, la lingua, il tun. Amo hoz sun aint igl Oriaint, p. ex. in Tüurchia, in Armenia ed in Persia famiglias chi han il *dret da quintar* las trablas impraissas da lur genitours, schi, be ellas das-chan dar inavant a lur uffants tschertas istorgias.

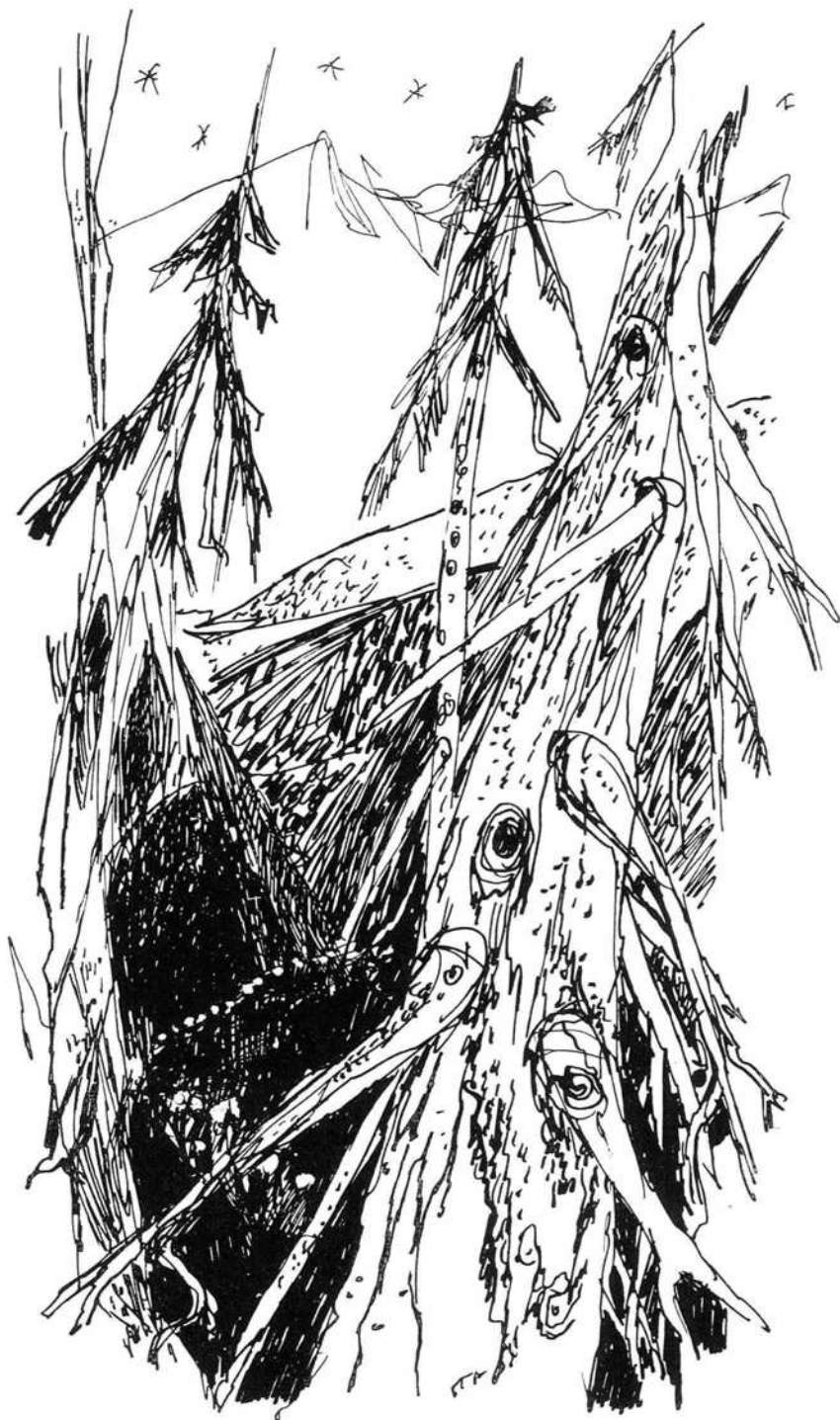
Pro nus quaista tradiziun orala ais ida pürmassa s'perdond. Ils raquintaders da trablas e dittas, sco *Gieri la Tscheppe*, *Flori Aloisi Zarn e Plasch Spengnas*, chi han dudi a quintar lur istorgias e tillas quintan inavant, ourdadoura, sun fenomens rars. Nus in Europa, ed insomma aint il Vest (Occidaint), eschan sfuondrats bel e bain aint ill'era da la scrittüra. Uossa però ils raquints, üna jada fixats culla scrittüra, nun han plü la pussibilità da's sviluppar, da s'müdar. E perquai staina adüna chat-tar, inventar e scriver novs raquints. Ed i vegnan scrits; guardai be las vaidrinas in libreria, guardai ils catalogs dals edituors, visitai las fairas da cudeschs! Millis e millis d'istorgias cumparan minch'on; i vegna scrittas, stampadas, arcumandadas e cumpradas, lettas e . . . invlidadas. Alchünas d'ellas restaran bainschi, las megldras, quellas chi mantegnan üna sbrinzla eir pels umans chi vegnan da-vo.

Raquints saja imparnajà da vivaintas sorts. Dal mitus, cha nus vain fingià nomnà üna da las fuor-mas las plü veglias e las plü undraivlas, als raquints cuntgüts aint illa *Bibla*, il *Gilgamesch* fin al *Coran* ed als *Veda* indians vaina cudeschs da cumondamaint e da raquint ingio cha'l muossamaint da Dieu ais gnü scrit da profets ed apostels, cun plü o main indschign. Dals veglischems dits (*las detgas/getgas*), cun lur *essers magics* e lur *forzas misteriusas*, cha nus chattain in nossa *tradiziun po-pulara*, tendscha il raquint fin a l'*istorgia objecti-*

va, plü o main objectiva, dals pövels vivüts da plü bod, chi'ns han relaschà inscripziuns, chartas, ra-quints da battagliais e dad invasiuns, da chalastria e da cuccogna, da magognas e dad incendis, da süttinas e dad auazuns. Eir quel chi quinta da plü bod cul intent da dir la vardà e be la vardà, ais natüral subjectiv; el vezza las chosas in seis möd, influenzà da radschuns e motivs consciaints ed in-consciaints. Cumbain ch'el craja d'esser objectiv, quinta'l dimena in möd parzial. Mincha istorgia, perfin quella biblica, e da sort quella politica e militara, porta il buol e sagè da quel chi tilla ha scritta. Amo daplü vala quai natüral per l'istorgia inventada, per l'istorgia creativa ingio cha'l ra-quintader nu vül far oter co *divertir*, co *instruir* o *commouvoir* a seis lectuors. Per nöglia nu nom-naina illa lingua da minchadi «istorgia» eir il ra-quint fictiv, la traba, la legenda, güst uschè bain sco la cronica cha nus nomnain istorgia i'l sen da sapchüda da quai chi'd ais stat e chi ha miss fastizi illa scrittüra.

Tuottüna aise uschena cha'l böt dal raquint re-dscha seis gener: la *traba*, ingio chi succedan davo-man chosas müravgliusas: transfuormaziuns, striu-narias, miraculs, salvamaints, ha otras reglas co il dit o la legenda chi's splaja adüna sün ün fuond istorie: quel cumün, quella alp, quel god, quel si-gnun, quella muntogna cun nom uschè ed uschè. Il *raquint inventiv* ais il plü liber: el po cumbinar fats istorics cun elemaints da fantaschia, schi, cun effets surrealistics, magics, occultistics.

Eir la lunghezza müda dal dit, suvent vaira con-cis, e dal *raquint cuort*, s-chaffi forsà il prüm avant var tschient ons in Frantscha da Maupassant e sviluppà plü tard impustüt in Ingalterra ed in America suot il nom da «short story» p. ex. pro Ernest Hemingway, fin pro'l *roman-flüm* chi'd ais bun sainz'oter da's trar via sur vainch o trenta volüms, sco aint illa «Recherche du Temps perdu» da Marcel Proust o da novanta cudeschs(!) sco illa «Comédie Humaine» da Honoré de Balzac. Pel scriptur nun aise natüral il medem, sch'el as pro-puona da s'laschar oura sün quatter paginas o sün quatter milli. Quai cha blers nomnan hoz roman, nun ais in congual cun «Guerra e pasch» da Tol-stoi per sumaglia, bler oter co ün raquint plü lung. Mo laschain pür valair cha la qualità nu dependa da la lunghezza. Be ch'üna novella flodrada o schlungunada sco aua da zücher nu fa amo löñch bricha ün roman.

Quists bels disegns a penna, chi evocheschan in möd intuitiv l'atmosfera dal raquint, sun da Heinz Keller, pittur e litograf a Winterthur-Seen. L'artist ais nat ils 29 november 1928, ha fat ün giarsunadi da grafist e litograf e s'ha lura scolà svesa. Hoz passa el per ün dals meglders xilografs (xilografia: fögls d'art trats d'intagl in lain culuri) in Svizra. Dasper quaiста specialità cultiva Heinz Keller impustüt la litografia, l'aquarel, il disegn e l'illustraziun da cudeschs.

«Cun tschient linternas chi sbaluonzchan as struozaiva la cumpagnia da recruts sco ün'uzlanuna aint igl vegl Schyn . . .»

6

Quel chi vùl scriver ün raquint lunghezzas, ün *roman*, sto esser bun da tratgnair l'interess, la tensiun sur paginas e paginas, cun üna materia tratta da in möd vivischem, vardaivlischem, obain ch'el sto savair trar a nüz tuot ils stils, miss in vigur daspö Homer e Petronius; el sto dumignar il dialog, cugnuoscher l'uman a fuond, sch'el nu vùl ris-char da far rier al lectur ingio ch'el less far cridar; el trarà a nüz il monolog interieur, la descripziun scientifica, il sagl inavo, il sagl inavant, las igluminaziuns da la fantaschia (quella manca d'ün sgrisch aint ils blers da noss prodots rumantschs), la parodia, la satira, mo eir il poem in prosa chi s'avaschina a la poesia, e'l tagliaint dramatic, dovrà per exaimpel in möd magistral illas novellas da Heinrich von Kleist o da Luigi Pirandello. I nun ais però dit ch'ün bun raquint stopcha sfrütta tuot quaists artificizis, — el po, el nu sto. Tanter ils meglders texts narrativs sun da quels chi paran simpels, sprovists, mo chi tradischan nomain üna potenta *chargia expressiva*: eu less manzunar a Stifter, a Verga.

Il raquint cuort (short story) imparnajà nun ha peida d'expuoner las chosas a la lunga. El sto rivar dalunga sül viv; el as restrendscha, sco ch'eu n'ha improvà in meis exaimpel, a *pacas personas*, as cuntainta d'ün lö, d'ün'acziun ch'el fa pel solit culminar in üna 'pointe', v. d. in ün evenimaint chi surprinda, chi solva la tensiun. Mo chi dian quai chi vöglian, la 'pointe' nu'm para gnanca obligatoria per mincha bun raquint cuort. Eu'm poss imaginar istorgias cuortas ingio cha la tensiun e l'interess giaschan aint il tun, aint illa *plasticità dal quintar* e nöglia aint illas sguozchas da quai chi dvainta. Tgninas istorgias cuortas, da character sta-

tic, descriptiv, sumaglian lura bainschi plüchöntsch a la *skizza*, al *feuilleton* co a la 'short story' da tip frances o american.

Eir la *novella* ais insè üna fuorma speciala dal raquint, üna fuorma fermamaing dramatica ingio chi vain muossà e motivà ün müdamaint important pro las figüras (persunas) in traischa. Il nuschè da la novella ais suvent ün *evenimaint extraordinari*, mo nöglia müravglius o surnatüral sco illa traba, nöglia magic o diabolic sco illa getga (legenda). Pröpias novellas sun ourdvert greivas da scriver, perche quai sun ouvras d'art ourdvert severas e subtilas cha be pacs scriptuors rablan nan.

Mo nevaira, quai chi quinta ais chi gnia quinta bain! Cun indschign, cun spiert, cun paschiun. I dà scriptuors chi'ns paran forsà il prüm lungurus, mo lura ans tiran aint plan a plan in lur muond e nu'ns laschan loc fin cha nus nun hajan vout l'ultima pagina. Oters paran da cumanzar bain, mo bainbod ans stüfchaintna, cun lous cumüns, cun observaziuns disgustaivlas, cun banalitats — e nus mettain dvert il cudesch ant ura cul sentimaint amar d'esser ingionats. Tschertadüns han ün clap success cun ün'ouvra a la moda e vegnan darcheu invlidats sco üna chanzunetta; oters, e nöglia ils menders, chattan tröv cun lur cudeschs pür sül davo, cur chi sun morts e sepulits. Lur cuntemporans nu tils vavian inclets, mo planet il gust dal public, ün nouv möd da pensar, da sentir tils palainta, tils dà radschun, ed uossa tuot chi chanta lur lod - co s'haja be pudü esser uschè tschiorbantà - lur nom sflomgiaja dindet, el arda, el s-choda, el fa glüm fin surour ils cunfins.

Prof. dr. Andri Peer e tadlunzs

Il raquint ais ouravant tuot üna fatschenda orala e vegn eir, consciaintamaing o in consciaintamaing, cultivà a bocca. A s'impissar quants raquints, cuorts e lungs, coeraints e seusits chi vegnan fats minchadi, mincha ura sül muond inter! Dadaint e dadour porta d'chà, tanter genituors, padernuors ed uffants, pro la lavur, pro'l mangiar, pro'ls sudats, pro'l meidi, davant güdisch, aint il tren, in ustrìa . . . Raquints, raquints. Quel chi quinta as surleivgia d'ün pais, d'ün'anguoscha, d'ün misteri — quel chi sa tadlar permetta al raquint da nascher, da's splajar, da s'acumplir. Umans chi vivan in lous solitaris: paur, pasters, chatschaders, mariners san quintar meglder co glied chi sta aintimmez il travasch. I's dan la peida da metter ils accents al dret lö. Tscherts raquints dudits sün baneporta, in teja d'alp o in ün chantun quiet da la veglia ustaria nu s'invlida plü. I's chatta tanter l'uschedita glied simpla raquintaders stupends chi s'ignoreschan. E chi sa, forsa vessna tüert da tils tradir quant bain chi san quintar (quai saintan vi da nossa atenziun), perche as rendond quint da lur dun, perdessna lur spontaneità, lur «innocenza» da simpels raquintaders, d'improvisatuors talentats. Mo eir quel chi soula scriver raquints, sco l'autur da quist artichelet, provarà minchatant da quintar a bocca e nu sarà dischillus sch'inchün s'adegna da tadlar sia burla.

Vischnaunca de fracziuns

da Bernard Cathomas, Breil

Casa mulin-vegl e fravgia al pei dil crest s. Sievi spel Flém. La casa seniastra ei casa nativa de Giachen Hasper Muoth e vegliuord mulin.

1. Historia

In sguard retrospectiv agl origin, svilup ed esser de nossas pli pintgas cuminonzas tschenta nus enamiez in vegnir marveglius; condizionau entras natira, esser ed agir human e buc il davos entras influenzas de culturas e tensiuns mundialas. Dils habitonts dils cuvels — clicas de catschadurs miez selvadis e nomads che s'expriman oz entras frescas vid las preits-crap de lur avdonzas primitivas — tochen tier nossas instituziuns hodiernas de complicada structura schaiian millennis. Scalem per scalem ei il svilup secristallisau en la fuorma concreta ed ideala de nossas vischnauncas autonomas e zun differenziadas: Uaul ed uaul. Sper ils flums sefa veta valer, ed ils runcaders cun uaffens primitivs medan englars en la spessaglia. Tschentaners portan lev svilup. Ils pagauns serimnan en lur liug d'unfrenda — ins vesi il grep Patnasa e las scalutats prehistoricas — undreschan lur dieus fauls e scatschan ils spérts malmunds, glienadis. Las av-

donzas spatitschadas entscheivan a smarschir, ferton ch'ils avdonts anflan in l'auter, construeschan lur novas dimoras sin plaz favoreivel e serraun e fan gl'emprem pass tier ina cuminonza. Drusus e Tiberius cun lur ambiziuns hostilas e vierv latin, il temps feudal, uestgiu, baselgia e claustra. Vitgs ed uclauns s'infirmeschan e scrodan, battan ed entscheivan plaun a plaun a manifestar impurtonza e dretg. Ils umens sedostan, s'uneschan, serimnan e fundeschan las Ligias. Els members senza dretgs dellas dertgiras pli aultas e dils cumins nescha en tschentaners (17. / 18. / 19. tschent.) la voluntad d'esser independents, e cun il sluccar dellas Ligias realiseschan ils vischinadis finalmein lur finamira: en la secunda mesadad dil davos tschentaner d'avanter ils vischinadis tenor lescha vischnauncas politicas sco corporaziun statala. La furia digl'emprem mument ha creau vischnauncas tut a dubel e mintga vitget, strusch habels de tschentar ina suprapurtonza e condemnaus a grevezias finanzialas, ei daventaus vischnaunca. Oz denton regia la ten-

La fontauna de Cadruvi. Ina construcziun ord plattas-granit en pura fuorma de sexagon che datescha dils anno 1880. La petga fontauna de lenn dir ei ornada cun in scaffet cul vut de Nossadunna. La fontauna ei adaptada exemplaricamein a siu contuorn.

denza de concentrar, reunir e segidar intercommunalmein. Dalla bial'entschatta denton ein sin il territori dil cumin della Cadi, mo era en autras regiuns, p. ex. Lumbrein, ni en la Portenza, Claustra e Tavau, plirs vischinadis seconstitui tier ina solia vischnaunca. La vischnaunca de fracziuns. La presenta emissiun Radioscola tschenta la vischnaunca de Breil sco basa d'exempel per ina vischnaunca de fracziuns e vul accentuar ils factums de tgirar treis culturas e de reger treis vitgs sut il medem sigil communal. Sco in pign stadi cun treis cantuns.

2. Muments

Mintga vischnaunca fa menziun de certas tensiuns che han menau tier scenas de malaveglia el ravugl

communal. La tradiziun raquenta: Co las fracziuns han inaga ni l'autra defendiu cun lur pli davosas forzas e reservas — mettend en pei zops e vegls — lur dretgs. La historia fa paleis dils bials cumins e della nobla famiglia dils de Latour. General en la guardia papala, Theodosius de Latour; mistrals e landrechters, e co quels prominents han schau plover da Breil anora ideas liberalas sin la Cadi nera.

Il cronist raquenta de rizrazs, de temps de terriblas murias, de sedadas, mo era dils usits e dil success de ses compatriots. En veglias purgameinas sbliheschan disputs e contracts cun la claustra de Mustér, cun cumins e vischinadis ed ein en meffa preservai al futur. Buccas pli savieivlas e nutridas de grondas memorias tshontschan de disputs e

Vesta da s. Sievi anora sur CUORT, la pli lunga scheina dil vitg. (Il num Cuort deriva dalla cuort claustrala ch'era a siu temps situada en quella part dil vitg.) Ins observi il vonn dil plato de Breil, che sbucca el plaun RUEUN. Il center dil maletg seconfruntescha cul center dil vitg: il Cadruvi. La siluetta della baselgia parochiala sil con sespiarda el funs lontan: SURSAISSA tudestga da l'autra vart dil Rein.

(Foto A. M. 31. 12. 67)

Egliada dal CRESTPITEUN, morena glaciale, sur il center dil vitg cun Cadruvi e baselgia. Dal Cadruvi anora sesarvan las geinas en fuorma de steila: dretg encunter Cadruvi-sut e Cuort, seniester encunter la part la pli sulegliva de Capitasch, La Platta e Valtrengia. Las casas encunter il funs dil maletg s'audan tier Crestas, quellas davontier formeschan la part Tschuppina. — Sisu igl uaul vesan ins las alps dils Tschegns ed il pli ault punct ei il péz Tumpiv cun ils Cavistraï.

(Foto A. M. 31. 12. 1967)

Danis. Part sura dil vitg cun sias veglias casas-lenn.
(Foto A. M. 31. 12. 67)

Veglias casas-lenn sisum il vitg Danis, sper via che meina a Dardin e Breil.
(Foto A. M. 31. 12. 67)

Vesta si encounter Dardin/Caprè da Patnasa, renomau liug d'unfrenda e de cult paganil. Ina tabla commemorativa en honor de uestg Christianus Caminada fa atrents nus dil grond scrutader e dellas scaluttas dil Grep Patnasa. (Foto A. M. 31. 12. 67)

Vesta dil vitg de Dardin e sias parts da Canariel anora sin via denter Dardin e Breil-Vitg. Seniester l'ucliva Casut, dretg Casu, pauchet anavos l'ucliva de Capaul denter pumera e sin il con Caprè cun la baselgia parochiala situada en quei liug denter Dardin e Gliz-Capeder. Nus mirein della Cadi siado.

(Foto A. M. 31. 12. 1967)

nauschadads denter jasters (domiciliai) e dumiastis (burgheis), seregordan en liungs raquents de striegn en aclas e pradas. Il historiograf vegn ad ir cul det suenter agl onn de construcziun dellas 5 capluttas de nies vitg, vegn a seprofundar el testament de Tello, e cun success; igl amitg della natira sa dil reservat «Scatlè». Il scolar denton sto aunc emprender ch'il num de Breil ei ligiaus cun il num dil poet G. C. Muoth, che Sep Mud. Nay fuva de Danis e che Dardin era la patria de Sur G. Cahan-nes. De treis vitgs, mo della solia vischnaunca de Breil.

Tips metodics

Pensum eis ei perquei de schendrar els affons quelas necessarias enconuschientschas che sveglian igl interess per il svilup e per ils problems communal ed arvan la purteglia per il patertgar ed agir poli-

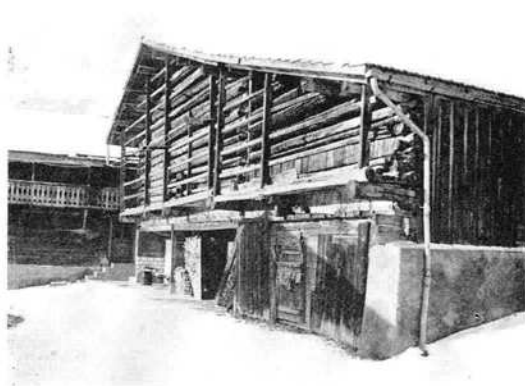
tic era en il vast e pretensius spazi d'ina democrazia. Nies sistem statal tschenta scadin de nus avon decisiuns de grondissima impurtonza, ed ils scolars bandunan savens la scola senza la necessaria instrucziun burgheisa. Il vitg e la vischnaunca ein cheu ils ideals complex concrets per l'intermediaziun de fundamentalas enconuschientschas. Tgei funcziuns ha la vischnaunca, tgei ha ella de decider, qualas ein las obligaziuns de scadin burgheis? Cheu tschaffa scadin la muntada de suprastonts e menaders, las competenzas dils ufficials, la necessitad d'in uorden. Cheu senta il singul aunc las consequenzas de siu agir prudent ni malprecaut.

L'atgna vischnaunca seigi era il camp de propagaziun dell'idea protecziun della natira e patria, seigi pensum en la historia, liug adattau per declarar situaziuns geograficas, seigi territori d'excursiuns. E scadin vegn a sesmarvegliar dell'«unidad en la diversitad».

Danis. Clavau brac e dubel cun sias talinas, nuegls, bravas provisiuns de lenna en fuorma de burels. Igl ei ca grev de constatar la medema cultura e fuorma de baghetg sco a Breil.

(Foto A. M. 31. 12. 67)

Cantun de tempra idillica sin Tschuppina. Davos quei schischom Livers sesaulza il crest della Tuor de Marmarolla, residenza primara e d'origin della famiglia de Latour. Oz ina ruina satrada che tschontscha dil temps feudal dil 15avel tschentaner.

(Foto A. M. 31. 12. 1967)

Stai si, defenda,
Romonsch, lui uelg-langol!
Risguarda protenta
Pa, lui portatg!
Sedosta (santa!) tutt cul lavi sonar
Sil gronsch romonsch, cantau de cor: ^x fronsch = flon,
Quel lura ferm e suna clar ^{plaid uelg = frast.}
E quora senza ballegiar,
Gie quora senza ballegiar,
Eunt arduas sal bist malin, schi cas
2.

Stai si, sedosta,
Romonsch, pil plaid grischun!
Lai bu a porta
Latuar lui dun!
Tui cor, lui spert in umbrivai
Sal viert romonsch e regnar mai ^{2 vuro = plaid}
A concepier in auter tem, ^{plaid = flon, schi}
A par luvir in mie talent, ^{sch: il vuro a schi}
Gie mai mistar il scappiment.
Romonsch si sia sord lui trament.

L'emissiu Vischnaunca de fracziuns fa diever per illustrar en moda hilarica e spirtusa dils famus vers da G. H. Muoth, bein in dils gronds representants che ha viviu zacu a Breil. Ella scartira schaijan era ils trats dil scribent. Perquei reproducin nus cheu il Facsimile della grondiusa poesia: Stai si, defenda! —

Numerus vitgs romontschs astgan segloriar d'haver in bi cadruvi! De mantener el intacts, ei ina dellas pli bialas acziuns d'ina cuminonza. Sco Breil cun sia fontauna, cun sias casas venerablas e la baselgia, che siaran e tschinclan il cadruvi, para a nus la piazza principala de Vella, sco quei ch'ella se presenta a nus sil maletg sura, grondiusa ed incantonta.

L'emprema dimora e tgina de Muoth entadem il vitg, el mulin vegl, al pei de s. Sievi, vein nus gia allegau. En questa casa pli vasta, quasi signerila, ei la famiglia Muoth setratga pli tard.

Hans Erni, bab e campion della canzun romontscha

II. La Rosetta

da Alfons Maissen, Cuera

Mia giuventetgna

Jeu sun naschiu il 25 de december 1867 en la casa paterna a Digg-Fiena, d'aventada avon paucs onns proprietad della vischnaunca de Trin entras testament d'Alfons Fontana.

Mia giuventetgna ei buca stada aschi sulegliva sco quella de tons de mes cumpogns. Jeu havev mo siat onns cur mia mumma ei morta, relaschond tschun uffons, dals quals il vegl haveva nov onns e miez. Tgei quei munta per uffons sensibels sa mo quel, ch'ei sez staus en ina tala situaziun. La megliera tatta e la megliera madreina ein mai el cass de remplazzar dil tut la mumma. Jeu erel il pli fleivel de nossa famiglia ed era de mes cumpogns, ils quals mussavan bugen a mi lur superiuradad. Per quei mav jeu bia persuls en campagna u egl uaul, e pli ch'ina gada han mes geniturs stuiu allarmar la vischinonza per encurir il desertur, ch'era ius la damaun da casa e turnaus per encunter sera.

HANS ERNI REGURDONZAS

Sur la veta de Hans Erni vein nus rapportau gia ell'emprema part de noss'emissiun dubla. Ell'emissiun hodierna, dedicada allas 10 canzuns della Rosetta a duas vuschs, componidas 1890, lein nus en emprema lingia schar resunar las 10 canzuns, sche pusseivel en pliras combinaziuns de vuschs e colurs. Ils texts deigien vegni recitai. Denter las 10 canzunettas per la giuventetgna romontscha, sco quei che Hans Erni numna ellas, cantein nus entginas autras canzuns en treis vuschs per tuornagust e contrast. De cantar en 4 vuschs ei caussa de nos chors virils e mischedai! Per la scola ei e resta la canzun de 3 la culminaziun, buca adina en qualidad, denton en complessitad dell'harmonia. La

canzun en 3 vuschs cuntegn ils principals elements harmonics, igl accord tritonal. Tut sbagliau fuss ei de crer, che gia las empremas classes stoppien cantar traso en 2 vuschs, ni schizun en 3. Ei dependa della structura della composiziun: de cuorsa ligiada, ni independenta ella secunda ed eventuala tiarza vusch. Stract'ei d'in canon, de sligiazziuns inventivas e contrapunctic-linearas, ni de colonnas de lungurusas terzas e sextas? — Era la canzun populara sa esser de gronda muntada ell'instrucziun musicala. Savens ha ella buna melodia ed oreifers plaids, e seconta stupent era mo en sia vusch tradizionala persula. Cun ina vusch suletta ei la controlla sur dils plaids e sur l'articulaziun

segirada. Cheu po nuot mitschar all'attenziun dil mussader. Canzuns popularas ed era componidas dat ei en pulit diember, cun buns texts. Nus patergein, per restar alla canzun populara tondanavon negligida, a canzunettas e versets sco: *Salep e la furmiela*, a *Tutta nanna tgu*, a *Tgu tgu cavalier*, a *Virola virola*, *ti ruha malsogna*, epi era allas semplas canzuns della CONSOLAZIUN. Tut quels texts ein sco fatgs per promover l'articulaziun e la dicziun romontscha. — Ins astga denton mai esser chignaus fanaticamein en in sulet fitgui. De cantar en ina u pliras vuschs ei caussa dil savieivel scolast, che vesa sias pusseivladads senza schar reger motifs abizius. La classa mintgamaì dictescha. Sch'in triep scolars, musicals ed inventivs, anflan tier in miedi popular ni componiu ina tschecca secunda vusch, enzacons mattatschs schizun ils tuns fundamentals u imitonts per ina tiarza! — pertgei buc? Quei modus fuss creativ, e pli interessants che de tirannisar las secundas e tiarzas vuschs cun tuns harmonics ed intermediars lungurus: tscheu in miez tun ensi, leu in entir engiu per emplenir ina dubiusa harmonia. Cun allegar la canzun romontscha populara lein nus pia buca accentuar quella sur mesira, anzi, beneventar era la canzun componida, bein messa en 2 e 3 vuschs; era ella ei adattada oreiframein per l'instrucziun cantica, precisa, accurata e profiteivla. Ina caussa sclauda buca l'autra!

Tgei rolla l'enconuschientscha de notas, la teoria musicala, specifics exercezis tecnicos de vuschaziun han de survegnir en nossas scolas dil futur, schebein la solmisaziun u autras metodos, surschein nus bugen als futurs compiladers de cudischs d'instrucziun cantica.

Cun caschun de representaziuns de fin de scola, de ventschidas, de Nadal etc., ston beinduras diversas classas semiserar sil palancau, mal ni bein! Igl auditori, geniturs, padrins e madretschas, fargliuns, augs ed ondas, tats e tattas: tut che teidla spanegiadamein e zeivran! «Ah, quei scolast vegn adina cun sias miserablas canzunettas, magras, senza tun e forza cumpleina. — Mo tschel leu! — quei tuna e rampluna!» —

Las canzuns sentimentalas e che tunan apparentamein bein senza bia lavur, ein buca adina las meglieras. Forsa tut cuntrari! — Il bien magister de cant, il conscienzius, fa mai schliata figura; el dat mai denter sutgas e bauns, era sch'el evitescha cun sistem hanau e direzia la lumetschadad de harmonias runontas e lischnontas. El damogna la lurga era senza grond applaus public, dend peisa a bunas melodias, a variada e bein tschentada secunda e

tiarza vusch, a bien lungatg, a buna pronunzia e dicziun, a tempos commensurai, slantschai u calmai, ad interpretaziun e dinamica naturala. En questa moda sesaulza el lunsch sur tutta mediocradad purmein sonora, accordica e de bravura publica. Ei emporta lu buca zun, schebein quei curaschus scolast, che astga presentar sper la tradiziun era il bien dil niev, va ad interim buca culla plema! El astga esser satisfatgs, vesend che sia lavur ha pegliau ragisch, entschiet a modificar positivamein ses discipels en lungatg e canzun.

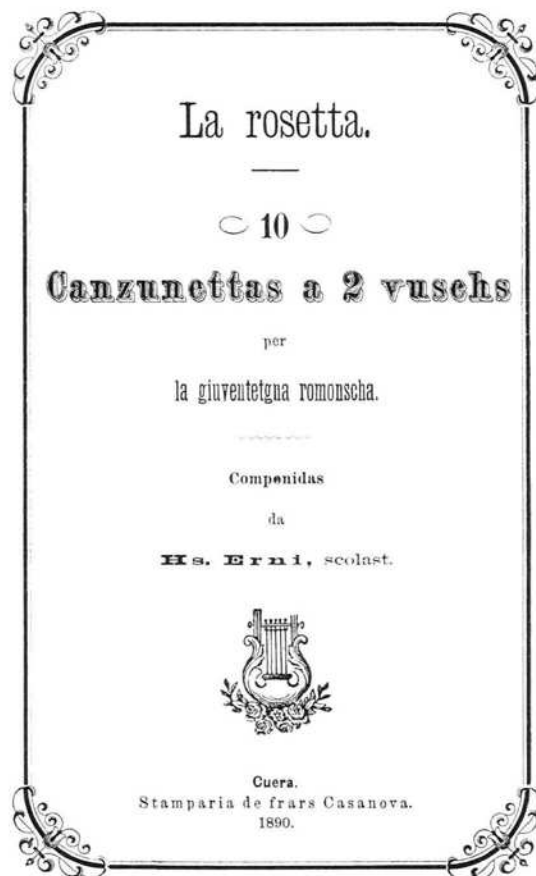
Partenent il cantar per bravura canzuns memia grevas sundel jeu mez curdaus avon circa 25 onns en fatalitads. Hans Erni veva componiu per in chor de varga 70 scolars e scolaras ina canzun pompusa cul tetel LA NOTG, che dueva figurar alla fin d'ina representaziun al Radio de Turitg. Cu nus vein giu finiu nies concert, vegnan dus musicists neutier e manegian: «Daco veis vus elegiu ina tala canzun per in chor de scolars? Quella auda gie el repertori dils chors de carschi. Talas canzuns corrispundan strusch alla purtada e tempra de cant giuvenil. Oz vein nus gie ediziuns e cudischs de cant scolastic detgavunda!» — Tgei lev jeu risponder auter che cun quescher, e cun dar raschun als dus sabis dil marcau. Silmeins en in grau: en principi! — Alla fin de nies concert vevan nus semplamein vuliu far ina bravura. Perfin il componist Hans Erni veva gidau nus cun sia canzun excepziunala! Quei era stau sbagliu! — L'idea denton, ch'ins hagi a disposiziun canzuns adattadas tut a dubel — era per romontsch — gliez leva buca perschader. La canzun populara romontscha, bein edida ed arranschada, savess emplenir in ton dil cal muncont. Mo sper la tradiziun sto era il present, igl avegnir, la canzun classica vegni risguardaus. Mo danunder survegnir tut quei, promptamein cura ch'il basegns ei cheu? — sin in plat d'argien? Il passau ei bein sespruau e staus premuraus d'edir adattai cudischs de cant per romontsch. Ins ha denton savens luvrau senza clars principis. Nunditgont quella munconza, ei buca tut vegniu fatg senza success. Per cletg hai adina dau premurai scolasts che han capiu ded ir e scaffir sez il material necessari per lur atgnas scolas. Il scolast cun sia personalitad stat adina puspei el center e damogna savens admirablamein situaziuns e manglas. Ils cudischs vegls de cant ein daditg spari e spulvrai. E tgi ha patertgau de disponer ad uras ed en temps per novs mieds? Talas munconzas e negligientschas caschunan donns irreparabels. En tals dentertemps schelan las rodas e las rodaias canticas, e las scalas tonalas fan ruina els culiazs dils scolars.

La dretga via a bunas ediziuns de cant scolastic ei buca quella che imitescha en stura moda il spazi della Svizra tudestga. Capavels compiladers stuessen empruar de schar crescher jarva e viarva ton sco selai ord nies agen sulom, stuessen sespruar de realisar substanzialmein, metodicamein in car e prezios mied d'instrucziun en mauns dil scolast e dil scolar. Il scolar ha bugen siu agen fischet, siu cudisch de cant bein ligiaus, forsa schizun illustraus. Emprovas cun fegls sgulonts e midonts ein buca adina stadas saluteivlas. Votaziuns en classas dattan adina puspei la preferenza al cudisch compact.

Tgi vegn e tgi va! — Aschia vai era cullas pli fermas canzuns! Ins emblida spert persunas che han aunc avon pauc temps giugau ina rolla, ins emblida amitgs che s'allontanen. Mo era beins spirtals e culturals van beinduras senza raschuns veseivlas en emblidanza. Mo las lantschettas dell'ura, la gronda e la pintga van inconten entuorn lur ischels. Il temps spriu tuorna mai, mo ils bratschs dil temps van traso la medema via e concretiseschan per nus carstgauns limitai, marcond tocca de temps, la vegnida e returnada de fatgs medems e semegliants. La roda dil temps tschallata e derscha las auas en gronds artgs sempiterns frestgamein sur ils temps presents, sur nus giuaden, senza che nus vegnien allertai dall'enzenna! Mo tuttenina, suenter onns ed annorums vegn in singul, fors'ina gruppa, tuttina tuccada dal signal e zaccudida d'ina sblatschada vivificonza. Ins era zaco preparaus. Ei schischeva ell'aria! Il singul seglia en pei e tonscha siu fiug vinavon a vischins ed enconuschents, ... e pren mira: quei che pareva emblidau per adina e satrau per semper, sezeivra danovamein alla riva e seregiuvinescha, sefrestgenta ad autra ed a nova veta. Negin ha fatg sforzs sfrenai. Negin organisiun rufinada hai duvrau per volver las travs per la semenza e per nova fluriziun. Aschia sai ira cun nossa canzun populara emblidada, cun nossa litteratura orala satrada, cun nos usits strappazai e sblihi, cun nies spért, cun nusezzi!

En quei connex seprenta la damonda schebein ei seigi gest e dueivel de reedir e de far diever d'ediziuns e de canzuns daditg sblihidas e svanidas? Igl impuls primar per ina reediziun dellas canzuns La Rosetta ei segiramein stau la commemoraziun dil 100. anniversari della naschientscha digl autur, mo era il contact cun Erni ord ils onns 1936 e succedents. A sia ovretta dev'el da gliez temps aunc adina ina certa impurtonza, tulanond cul patratg d'ina reediziun. Canzunettas per la giuventetgna romontscha! La Rosetta era stada fatga surtut per las scolast. Dev'ei 1890 ed avon buca schi

ferma spartida denter scolaresca e giuventetgna? Ein ils confins vegni pli sensibels cull'organisiun e practica pli rigurusa della scola?

Gia 1887, da giuven scolast, veva Hans Erni fatg stem d'in grond manco de canzuns romontschas per la scola, per sia giuventetgna. Hans Erni ha introduciu siu strusch sminau success compositoric de pli tard cun ina ovretta pintga per ses scolars. Quei era la via logica per in musicant senza gronda scolaziun musicala. Sia mira denton tendeva gia baul all'emanzipaziun dalla scola primara e reala per arrivar successivamein sil scalem dell'educaziun ed instrucziun dil pievel entir, sco schurnalist, sco um della cultura, dils uffecis dell'administraziun en vischnaunca e sin cumin, e pli tard els ravugls culturals pli vasts della canzun e della litteratura ed instrucziun practica. Quella menada ha purtau Erni era sco componist vi sil medem plantschii, sin quel dils chors dils carschi en nos

vitgs e valladas. La Rosetta de 1890 ei e resta la solia collecziun de canzuns per la scola en fuorma de fischet. Ei fuss denton tut falliu de crer che Hans Erni hagi suenter la Rosetta bandunau dil tut la canzun scolastica. Las numerusas collecziuns de canzuns per chors virils e mischedai demuossan la peisa ch'el deva alla canzun en 4 vuschs, che duevan retener la canzun tudestga al mir de confin de nies territori romontsch. A quei ideal e real agir sociologic-cultural ha Erni dedicau in bionton de sias forzas, senza tralaschar e bagatellisar l'instrucziun e cultivaziun dil cant scolastic. Sco gia menzionau valeva sia cura ed energia alla scungirada della canzun en lungatg tudestg. Quei valeva ton per la scola sco per ils chors de vischnaun e de vallada. Igl exempel Trin er'in muossadet! Ils giuvens cantadurs per ils numerus chors naschents en nossas vischnauncas stuevan crescer e serecrutar neuado dalla scola. La canzun scolastica vegn era silsuenter applicada da Hans Erni, cunzun en connex cun composiziuns pli vastas destinadas per averturas e beinvegnis a fiastas de cant etc. Cheu semussava l'incorporaziun della giuventetgna cantonta sco fatga, gie ideala viaden el ravugl e zugl dils chors de carschi e carschidas!

En quei connex alleghein nus cun grond respect in auter enconuscent della composiziun de canzuns romontschas. Igl ei Tumasch Dolf. El resta denton fideivels alla scola si'entira veta, e consequentamein attaschus alla canzun scolastica, e logicamein exponent cunzun della canzun per chors mischedai, della canzun populara religiosa e profana en arranschaments, grond promotur dil giug musical per la giuventetgna ensemen cun il poet e scribent Gian Fontana.

Per saver valetar endretg la pintga collecziun LA ROSETTA, stuein nus fixar empau pli pitgiv igl onn 1890. Tgei mieds e pusseivladads per l'instrucziun de cant esistevan da gliez temps, e forse gia ditg avon, per las scolas renanas? Ch'ei deva gia in grond moviment de cant per nos chors virils, demuossan per semeglia las grondas fiastas de cant a Glion 1888, e 1890 a Trun el contuorn digl Ischi.

Igl ei negin dubi che il bab della canzun svizzer tudestga, Hans Georg Nägeli, vivius da 1773—1836, hagi giu ina considerabla influenza sil cantun Grischun tudestg, mo era silla part romontscha! Gia 1837, in onn suenter la mort de Nägeli, comparan da Beat Liver *Las canzuns da duas vuschs tier il cont elementar en scolas*, componidas da Hans Georg Nägeli, messas giu en

romontsch tras Beat Liver, 1. part. — Tgei esit che quest cudischet, che resta persuls e senza successiun ha giu, ei grev d'eruir. 1857 edescha Gion Antoni Bühler, il nunstunclenteivel, sias *Canzuns de scola per la giuventetgna romontscha*. Ei setrac-ta cheu de canzuns originalas! Gest sco Erni 33 onns pli tard, entscheiva era G. A. Bühler cun canzuns per la scola per continuar silsuenter cun ediziuns per chors de carschi.

La Rosetta dils 1890 de Hans Erni ei buca naschida tut isoladamein en in desiart, lunsch naven d'acziuns en favur dil cant romontsch. Mo davos quei magher fascichel steva ina voluntad, in program precis e ponderau. Il text sco era il cant derivan da Hans Erni. El scriva 1954 sez sur de quei opus en sias REGURDONZAS, p. 39: «Igl atun 1887 entscheivel jeu a componer canzuns romontschas per mia scola, tuttas cun agens texts. Diesch de quellas publicheschel jeu la stad 1890 avon ch'ir en l'Italia, sut il tetel La Rosetta. Quei dueva esser la cruna de mia lavur compositorica.» — Nus savein denton che quellas 10 canzunettas ein stadas l'emprem'entschatta de sia lavur en favur della canzun romontscha.

Las canzuns de Hans Georg Nägeli, messas 1837 per romontsch da Rev. Beat Liver, sco era l'ediziun de canzuns originalas procuradas 1857 da prof. G. A. Bühler eran, tenor il scriver d' Emil Maggi a Glion 1882 «gia ina roscha d'onns starschadas e denter ils cudischs veders», schegie che las canzuns de Bühler cuntegnan miedis originals, ils quals duessen ord spir patriotismus vegnir conservadas.» — Buna cuida paran las *Canzuns pellas classas de scola rurala*, da P. B. Basel Carigiet digl onn 1878 d'haver gudiu. Quei cudischet de canzuns fetg levas, de provegnientscha tudestga en translaziun romontscha da P. B. C., han survegniu succuors ed agid cun caschun della comparida digl fascicul, 46 *canzunettas per las classas inferiuras*, edidas 1882 da J. P. Voneschen, scolast a Flem. — 1884 ed 1887 comparan ils fasciculs II e III cun canzuns per classas mesaunas e superiuras, ferton ch'il fischet I da P. B. Carigiet resta senza continuaziun. Omisduas collecziuns tegnan culla canzun tudestga en versiun romontscha. Buca meglier stat ei en quei grau cun las 41 *Canzuns pellas classas superiuras*, procuradas da Chr. Solèr e B. F. Arpagaus, edidas 1882.

Era questa davosa collecziun Solèr/Arpagaus empresta quasi tut siu material, direct u indirectamein, dalla canzun svizzer-tudestga u tu-

destga. Per ils texts e lur versiun stat per gronda part G. A. B ü h l e r botta. Era per il *Himni svizzer* metta el a disposiziun in'empresia versiun. A *Trun sut igl Ischi* da H u o n d e r / H e i m seprenta en 3 vuschs per la scola en in arranschament da prof. G r i s c h. 1896 edescha Sur A l f o n s S t o f f e l 6 novas composiziuns originalas: *Alla giuventetgna*. Cun agid de notettas san tuttas 6 canzuns vegnir cantadas era en 2 vuschs. Ils texts derivan tuts dal giuven A l f o n s T u o r. Cull'ediziun da Sur Stoffel essan nus arrivai alla sava dil 20. tschentaner. Auters campiuns ch'entscheivan ad occupar la tribuna! Il giuven poet F l u r i n C a m a t h i a s publichescha 1900 ILS RETO-ROMANS; il medem onn entscheiva el culla publicaziun della vasta collecziun de sias poesias. Sco Alfons Tuor fuva era Camathias in fervent entusiast della musica e dil cant. Tuor veva gest publicau ses treis *Magnificats*. Cunzun ad el parevan cant e musica sco fatgs per dar slonsch al niev moviment romontsch. En quei connex caztg'ei de far in cuort sbargat sur la sava dil 20. tschentaner. 1905 compara numnadamein la renomanda MERLOTSCHA *pintga*, canzuns per tuttas classas della scola, ediziun fatga per commissiun de biars scolasts, da Sur Flurin Camathias. Quei cudischet singular de 160 paginas, ei aunc en buna memoria alla generaziun de scolasts pli passada, gie beinduras aunc oz en diever. Ils sforzs vegni fatgs suenter la sparida della Merlotscha, ein enconuschents a nus tuts.

Nua stein nus oz culla canzun per nossas scolast? Ha ei senn de vegnir danovamein cun rauba d'avon gleiti 80 onns? La risposta ei sempla e leva! Igl ei adina de gronda muntada de saver ed astgar dar egliadas anavos el temps vargau per intervegnir co e tgei ch'ils perdavons han fatg. Quels schanis eran nuota schi ureidis sco quei che nus essan inclinai de crer! Las difficultads che s'emplanavan avon lur peis da lezzas uras, eran buca pintgas. Ton pli nies respect per lur prestaziuns! Mirond anavos cun egl pitgiv vesein nus silmeins en conturas cul e recul dils svilups en ina acziun culturala u l'autra. Ins po percorscher tendenzas, magari cargadas da resentiments, cun ruttadiras, culadiras, era fastitgs de altezias e bassezias! — denteren mussaments d'oreifra lavur e de bunas sliagiunz en in rom u l'auter.

Tgei success han ils sforzs de pli baul giu? Quei ei grev d'eruir en detagl. Indecis ein sepresentai en certs cass, indirectamein. In triep canzuns dil *Fi-*

schet, staus publicaus 1878 da P. B. C a r i g i e t, ston esser vegnidas mussadas cun ardiment en scola e cantadas stediamein era a casa. Enten rimnar canzuns popularas denter 1939 e 1950 hai adina puspei dau cantadurs e cunzun cantaduras che cantavan pliras de quellas odado, cartend ch'ei se tracti de veras canzuns popularas! Stampadas da Gion Gieri Cavelti ad Altstätten, pridas en ediziun e vendidas d' E m i l M a g g i a Glion, eran questas canzuns sguladas viado ellas scolast, vegnidas empridas odado e lu dadas vinavon oralmein. Igl ei ordvart interessant co ina partida: nus numnein mo: *Tutta nanna tgu*, ein vegnidas midadas da bucca tier bucca, gie perfin sefatgas. prendend in niev e pli legreivel vestgiu. *Quei ei le via de tutta canzun populara!* Da zander sto'le vegnir. Ei dependa tgei ch'in pievel ei stgis de far ord in material empristau. Vegn el assimilaus conform la canzun d'atgna producziun e caracteristica residenta en tiara da tschentaners, ni resta igl importau in crap erratic? Co miedis ein vegni empristai sper l'atgna creaziun, e silsunter transformai ed augmentai, dat la *Consolaziun dell'Olma devoziusa* la megliera risposta!

Per saver realisar el futur cuntenteivlas ediziuns de cant per nossas scolast romontschas, ston igl emprem ils principis vegni defini e statui. Il lungatg e l'olma romontscha pretendan autras sliagiunz che quellas d'auters intschess. Tgei intent principal deigi il cant romontsch haver? Co sto l'instrucziun vegnir fatga ed intensivada per ademplir in'aula missiun?

LA ROSETTA sa dar persula negina risposta a tut las damondas. Ella munta in dils biars radis che dueigien sclarir in tec il stgir vargau, in radi che marca gl'emprem impuls d'in um che ha vuliu survir ed animar sia scola cun in'ovretta en favur dil cant romontsch! Las canzunettas della Rosetta fan pintga parada, ein semplas e claras, senza prentensiuns. Ils texts resplendan la veta sempla de mintga di, fuin e s'absentan d'in patriotissem d'ustanza sanguinusa dils temps vargai. Els representan ina viulta saluteivla enviers l'intimitad della natira, de sentiments humans e de libertad. Perquei motiv han questas canzuns aunc oz vigur e veta, era suenter 80 onns da lur naschientscha. Ellas lessen secapescha buca restar persulas en nossas scolast romontschas. Auters radis anavos els temps savesen vivificar novas cumpognas. Quellas tuttas stuessen s'accordar culla nova e novissima creaziun e presentaziun de viarva e sublima scaffiziun sonora e cantica!

RADIOSCOLA

EDIZIUN DELLA CUMINONZA RADIO ROMONTSCH / ORGAN DELLA CUMISSIUN RADIOSCOLA

Redacziun: Alfons Maissen

Stampa Romontscha Mustér

Dirigent, componist ed editur de cudischs de cant

Il dun musical hai jeu artau dalla mumma, ch'era ina excellenta cantadura. Ella era stada da giuvna divers onns en Schons e cantava cun rar entusiassem las bialas canzuns popularas de Schons, ch'era nus uffons havevan occasiun d'emprender.

Entrond igl atun 1884 el seminari scolastic de Cuera, savev jeu bein cantar, sunar la tibia ed era la suna de bucca; mo notas enconuschev jeu strusch. Examinader de cant ei directur dil seminari Teodor Wiget en piazza de directur de musica Held. Signur Wiget damonda buca suenter notas; el fa mo exerchezis d'udida. Sia metoda d'examinar ei ordvart originala e plai a mi stupent. El dat igl onn 1884/85 era instrucziun en la teoria u metoda de cant allas treis davosas

classas dil seminari. Jeu hai mai giu in meglier mussader de cant che signur Wiget. El era in perschuadiu adherent della metoda de solmisaziun e baghegiava sin quella l'entira teoria dils accords. In auter excellent mussader de musica e bien pianist era signur professor Grisch, scolar de Felix Mendelssohn.

Igl atun 1885 daventa il giuven directur de musica Oto Barblan mussader de cant e de musica alla Scola cantonala. En la quarta e tschunavla classa eis el era miu mussader de teoria u metoda de cant e d'orgla. El era in excellent mussader, e sia instrucziun era ordvart fritgeivla, specialmein pilsolars empau pli avanzai.

HANS ERNI REGURDONZAS